

Nassim Taleb. Liban: de la schemă Ponzi la Antifragilitate

written by Dragoș Mihai Nuță | July 23, 2020

Înainte cu aproximativ doi ani de colapsul recent, un membru (cu o gândire greoaie) al parlamentului libanez de atunci mă tot bătea la cap în timpul unui dineu să-i ofer o prognoză economică. Există deja anxietate în atmosferă. Răspunsul meu a fost că Libanul se află în fața unui dezastru economic iminent dar că acest lucru nu reprezintă obligatoriu ceva negativ pe termen lung. De ce? Deoarece un colaps total ar putea crea reacții naturale superioare celor pe care le avem și ar întrerupe ciclul de peticire a unor lucruri proaste cu altele și mai proaste. Lira libaneză a fost menținută artificial la o valoare prea mare pentru a permite supraviețuirea industriei, iar sistemul economic (schema Ponzi) a absorbit toți banii și a distrus sub-structura economică a țării. Argumentul meu era că (inevitabilul) colaps ar duce la o adaptare, la o dezobișnuire de adicția cronică de „credite” externe și, posibil, o creștere ulterioară enormă. De-financiarizarea țării a fost o necesitate care nu se produce niciodată spontan. Nimic nu s-ar fi putut repara fără un colaps. Am fost optimist? Pesimist? Respectivul a încercat să înțeleagă ce spun și nu a reușit deoarece argumentul meu nu se potrivea în cadrul clasificării sale statice elementare.

Trebuie să clarific. **Sistemele naturale au obiceiul de a supracompensa, de a-și reveni după ce sunt expuse la factori de stres într-un mod destul de eficient.** Dacă eu îmi stresez corpul ridicând greutăți, el va dezvolta masă musculară, densitatea osoasă îmi va crește și sănătatea îmi va fi afectată în mod pozitiv. Dacă iau pastile, efectul va fi exact invers. Dacă eu îmi scad tonul sau șoptesc, forțându-te să depui efort adițional ca să mă auzi, vei supracompensa, și datorită efortului adițional, te vei putea concentra mai bine pe ce spun (iar conversația îți va rămâne în memorie mai mult timp). Vedeți *Antifragil* pentru mai multe detalii. Țineți cont însă că 1) nu toți factorii de stres sunt neapărat benefici (o cădere de un metru e benefică pentru dezvoltarea densității osoase, o cădere de zece metri... nu chiar), 2) reacțiile de supracompensare au nevoie de un mediu înconjurător relativ

sănătos.

Cel mai rău lucru pe care i-l poți face unei țări este să-i dai petrol sau altă resursă valoroasă, și nu doar din cauza așa-numitei „boli olandeze” (accesul la resurse ruinează restul economiei). Spre deosebire de actuala Arabie Saudită, fenicienii (canaaniții de pe coastă) nu aveau practic nimic (înafară de cherestea) și nu aveau cupru exact atunci când era la modă să ai cupru (în epoca cuprului, adică). În consecință, au învățat să navigheze în principal pentru a obține minereul din Cipru (numit după acesta, în mod incidental), iar restul supracompensării a devenit istorie. Odată ce îți dai seama cum să ajungi în Cipru îți poți da seama cum să ajungi și altundeva, odată ce înveți să cumperi, înveți și să vinzi, și odată ce înveți cum să construiești o rețea, o exploatezi la maxim. **În mod similar, astăzi Singapore și Hong Kong au cele mai reușite economii, fiind însă lipsite de resurse – Singapore importă apă. Același principiu se aplică și altor povești de succes istorice: Republica Olandeză, Veneția, Genova, Cartagina.** Ia în considerare revenirile economice postbelice ale Germaniei, Japoniei, Rusiei Sovietice, etc.

Ajungem la o etapă în evoluția Libanului când oamenii sunt obligați să își amintească că există sol și ceva numit agricultură, așa că au început să se concentreze pe creșterea alimentelor în casă – strămoșii lor au muncit cândva pentru a terasa muntele și a stoarce fiecare grăunță posibilă de grâu sau sorg de pe coastele sale.

Celălalt element pozitiv este faptul că oamenii din Liban încep să înțeleagă că guvernul central a fost prea incompetent pentru a ameliora situația – de fapt, **guvernul a fost (și va fi) problema.** Municipalitățile a trebuit să ia problema în propriile mâini, unele dintre ele având foarte mult succes (Zahle). Discursul geopolitic (Arabia Saudită vs. Iran, Neptun vs. Saturn, etc.) a devenit stătut în sfârșit: **localismul a câștigat iar oamenii își dau seama că aprovizionarea cu apă și electricitate sau colectarea deșeurilor sunt chestiuni mai importante decât politica internațională.**

În final, care sunt condițiile necesare unei adaptări pozitive? Singurele lucruri pe care guvernul trebuie să le facă este să protejeze sistemele de comunicare (acces calitativ la internet), să asigure siguranța cetățenilor și – că ne place sau nu – să creeze o monedă care să se mențină singură pe linia de plutire. **Cea mai importantă condiție pentru o recuperare economică reală este un sistem educațional bun,** Libanul având un nivel comparativ extrem de mare de sofisticare tehnică (lucru puțin cunoscut), evidențiat de *brain drain*-ul (exodul intelectualilor și persoanelor calificate) cronic. (**Detaliez în Antifragil de ce liceul e mult mai important decât facultatea**). *Brain drain*-ul a fost stopat însă de COVID-19 – mulți libanezi din industria IT lucrează de la distanță, vizele de lucru în Occident fiind înghețate. În plus, deși schema Ponzi guvernamentală a ucis micile meserii (tâmplăria, atelierile artizanale), a lăsat nivelul educațional al tinerilor neatins până acum. Ceva din cultura libaneză încă preferă reacțiile antifragile.

Notă: Orice ziar sau blog din Liban poate traduce sau republica acest material (cu excepția *L'Orient le Jour*) dacă acesta este publicat în forma integrală originală.

Comentariul #1: Libanezii sunt prea fixați pe chestiunea corupției. Este dăunătoare, erodează încrederea socială, aduce nedreptate, **dar corupția nu încetinește neapărat activitatea economică – complicațiile birocratice și patronajul o fac.** Gândiți-vă doar câte locuri (Roma antică, Italia renescentistă, națiunile europene în timpul Revoluției Industriale, etc.) au prosperat în prezența unui nivel enorm de corupție. **În plus, localismul tinde să reducă corupția.**

Comentariul #2: SISTEMUL BANCAR. Ideea de „centru financiar” este depășită. *Banking*-ul nu mai este un „lucru” și va fi cu atât mai puțin în viitor, în parte datorită accelerării dezintermedierii (fondurile), metode alternative de plată prin compensare (Paypal, Apple cash, cryptomonedă, etc.) sau alternative la acreditivul documentare (blockchain-ul). **Sistemul bancar este acum asociat schemei Ponzi guvernamentale – pentru a rezuma, banking-ul este o chestiune tehnologică acum.**

Comentariul #3: UNIVERSITĂȚILE. Altă instituție desuetă, motiv pentru care insist asupra importanței liceului. **Nu ai nevoie de prea multe cursuri fizice în sala de clasă, ci de tutori și evaluatori care să ghideze studenții prin resursele internetului.** 90% din cursuri pot fi ținute de subcontractori. Prefer să văd studenții învățând de la un informatician de top pe Zoom sub supravegherea unui tutor local decât să le predea un profesor local. Am mutat #RWRI (*Real World Risk Institute* – Institutul Riscurilor din Lumea Reală) 100% online și mulți libanezi participă de la distanță. Universitățile sunt o chestiune de *social media* acum.

Articol original: Lebanon: from Ponzi to Antifragility

Traducerea a fost realizată pentru Marginalia de Dragoș Mihai Nuță, student la Universitatea din Oradea.